

EN UTVECKLINGSARTIKEL PUBLICERAD
FÖR PEDAGOG STOCKHOLM

HELA BARNET HELA DAGEN

- SAMVERKAN MELLAN SKOLA OCH FRITIDS

Författare: Emma Ederyd (i samverkan med Johanna Fredman, Ru Hedefalk och Maria Johansson).

E-post: emma.ederyd@stockholm.se

Skola: Alviksskolan

Artikelnummer: 4

UTBILDNINGSFÖRVALTNINGEN

**PEDAGOG
STOCKHOLM**

INLEDNING OCH BAKGRUND

Vår samverkan mellan skola och fritids är en del av Alviksskolans vision om en bra start på livet för våra elever. Visionen utgår från grundtanken om att ett team pedagoger ansvarar för en grupp barns lärande och utveckling hela dagen. Som team ansvarar vi för att skapa trygga lärmiljöer för våra barn där alla känner sig delaktiga och där samtliga pedagoger i teamet, med sina olika yrkeskompetenser, har ett gemensamt ansvar för att arbeta mot samma mål. Genom att vi gemensamt tolkar vårt uppdrag utifrån rådande styrdokument för skola och fritids är vår målsättning att barnens kunskapsutveckling ska ske i ett sammanhang med en röd tråd mellan fritids och skola. I vårt arbete med barnen arbetar vi över läsåret tematiskt med ett utvalt författarskap där författaren och barnens egna berättelser är kunskapskällor och verktyg för barnens lärande. För att möjliggöra ett systematiskt arbete kring våra barns lärande anser vi att det krävs att vi har en gemensam samsyn. Vi tolkar därför genom reflekterande samtal gemensamt barnens lärandemål i vårt arbetslag.

SYFTE

Syftet med vår utvecklingsartikel är att lyfta fram betydelsen av att skola och fritids samverkar kring barns utveckling. Hur kan en grupp pedagoger med olika yrkeskompetens samverka kring en grupp barns lärande och utveckling hela dagen? Med en dialogisk lärandemiljö som utgångspunkt arbetar vi i skola och fritids gemensamt med ett tematiskt arbetsområde. Vi tror att vår samverkan mellan skola och fritids får som resultat att våra barns kunskapsutveckling sker i ett sammanhang när deras lärande följer en röd tråd genom hela dagen.

1 Se Dysthe, O. (1995). *Det flerstämmiga klassrummet. Att skriva och samtala för att lära*. Lund: Studentlitteratur. eller <http://www.dialogprojektet.se/>.

VÅRT UTVECKLINGSARBETE

Vår tro är att barnen lär sig och utvecklas i möten tillsammans med andra, vilket betyder att barns lärande inte går att avgränsa till en viss tid under dagen. Vi har i vår dialogiska lärandemiljö ett sociokulturellt perspektiv på lärande då vi i vår klass ser samspelet mellan människor som betydande för utvecklingen av barnens kognitiva färdigheter². För att kunna samarbeta kring barnens lärande anser vi att det är viktigt att vi har en gemensam helhetssyn på verksamheten. I utvecklingen av vår egna verksamheten är yrkesspråket ett viktigt verktyg³. Yrkesspråket möjliggör för oss att utveckla ett metaspråk kring vår praktik genom att vi beskriver, bearbetar och utvecklar den. Med yrkesspråket som utgångspunkt för vår gemensamma kunskapsbas skapar vi en samlad förståelse av vår praktik när vi försöker hitta förklaringar, mönster och teorier kring verksamheten.

I vårt arbetslag har vi delat upp barnen i fyra mentorsgrupper varav vi fyra pedagoger, 2 lärare och 2 fritidspedagoger, har ansvar för en varsin mentorsgrupp. En mentorsgrupp består av 3-5 barn och är fasta grupper från det att barnen började på skolan. Syftet med mentorsgrupperna är att barnen ska känna att de har en hemvist och att de ska vara trygga med sina kompisar och med oss pedagoger. Mentorsgrupperna gör också att föräldrarna alltid vet vem de ska vända sig till vid frågor som rör deras barns vistelse på skola och fritids. I indelningen av mentorsgrupperna har vi undvikit att nivågruppera barnen då vi tycker att det är viktigt att inför barnen lyfta fram samlärandets betydelse. I samlärande tränar barnen sin sociala kompetens samtidigt som de stöttar varandra i deras lärande. Vi arbetar medvetet med att låta barnen förklara för varandra hur de tänker i

2 Säljö, R. (2005). *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Norstedts akademiska förlag.

3 Colnerud, Gunnel & Granström, Kjell. (2007). *Respekt för läraryrket. Om lärares yrkesspråk och yrkesetik*. Stockholm: HLS Förlag.

syfte att föra in varandra i nya utvecklingszoner⁴. Vi har upptäckt att barnen ofta är bättre än oss pedagoger på att lägga sig i kompisarnas utvecklingszon.

Barnen vistas i samma lokaler i både skola och på fritids. För att få till en stimulerande pedagogisk miljö i våra lokaler inreder vi våra rum utifrån läsårets valda tema. Vår tanke är att rummen ska inbjuda till lek samt arbete både under skoltid och fritidstid. Vi arbetar i skolan tematiskt med barnen och låter skolans alla ämnen integreras i temat. Det tematiska arbetet fortsätter sedan efter skoldagen på fritids. I ämnesintegreringen möjliggörs för barnen att se ett mönster mellan skolans ämnen men också mellan skola och fritids. Detta mönster synliggörs genom att vi har en pedagogisk samsyn kring barnen vilket uttrycks genom relationer, kommunikationsmönster och genom det faktum att vi vistas i samma lokaler. I vår verksamhet är samtalet utgångspunkten i allt vi gör och den dialogiska lärandemiljön är central för barnen både på skola och på fritids. Barnens delaktighet är en viktig kärna i vårt arbete och utifrån planeringsråden är barnens tankar och idéer styrande i vårt arbete⁵. Vårt syfte med planeringsråden är att ta tillvara på barnens intressen, nyfikenhet och kreativitet. Vi i arbetslaget styr valet av läsårets författarskap och barnen samt deras föräldrars tankar och idéer får genom planeringsråden vara med och styra innehållet i temat. Föräldrarnas delaktighet är betydelsefullt för barnens kunskapsutveckling, och vi skickar därför varje dag hem en läxa med barnen som utgår från det vi har jobbat med under dagen.

Exempel på en läxa:

Idag har vi tittat på direktsändningen av årets mottagare av Alma-priset (Astrid Lindgren Memorial Award). Läs texten om Alma-priset tillsammans hemma. Fundera över följande frågor:

⁴ Vygotskij, L. S. (2001). *Tänkande och språk*. Göteborg: Daidalos.

⁵ För att veta mer om våra planeringsråd, besök vår inspirationsplats "*Hela barnet hela dagen - Ett helhetstänk kring fritids- skolasamverkan*" på <http://pedagogstockholm.se>.

- Vad tycker ni är det bästa med barn- och ungdomsböcker?
- Vad har barn- och ungdomsböcker att göra med barns rättigheter tror ni?
- Vad skulle ni vilja veta om den vinnande pristagarens verk?

Genom att levandegöra den dialogiska lärandemiljön i läxorna får barnen ta del av föräldrarnas åsikter och tankar, samtidigt som föräldrarna får en inblick i vad deras barn arbetar med i skolan för tillfället.

I vår dialogiska lärandemiljö har vi i klassen gemensamt skapat samtalsstrategier⁶ för hur vi gör när vi samtalar med varandra. Samtalsstrategierna ger oss och barnen en tydlig ram att förhålla oss till fram till dess att samtalsstrategierna har internaliserats hos både barn och vuxna. Exempel på våra samtalsstrategier är att vi inte räcker upp handen när vi vill säga något utan istället "fångar ordet". Detta gör vi eftersom det är svårt att lyssna på vad en kompis säger när man sitter med handen uppe i luften och funderar på vad man själv ska säga. Om det är två som vill ta ordet samtidigt kan de titta på varandra och en kan "ge upp". Vi ser våra samtals- och lyssnarstrategier som en viktig del i barnens socialiseringsprocess. Genom att barnen samtalar om hur vi gör när vi samtalar och reflekterar kring deras lärande har vi skapat ett metaspråk i vår verksamhet. Hos oss är allas åsikter och funderingar viktiga och genom att vi samtalar kring våra upplevelser och reflekterar kring vårt lärande lyfter vi fram samlärandets betydelse för barnen så att den kunskap som barnen tillägnat sig medvetandegörs. För att lyfta fram barnens tankar använder vi oss av ringsamtal, som är samtal med ett särskilt fokus och loggbok. Vi ser

⁶ <http://www.dialogprojektet.se/> och

Fredman, Johanna (2006). *Det är bra att vi samtalar - då förstår man bättre. Ett förbättringsarbete om boksamtal i hörselklass.* (C- uppsats). Stockholm: Institutionen för individ, omvärld och lärande, Lärarhögskolan.

loggboken som ett viktigt redskap i syfte att medvetandegöra lärande. När vi skriver loggbok kan ny kunskap medvetandegöras när det skrivna eller sagda ordet inte försvinner i luften. För att öva våra barn i att reflektera kring vad lärande är, hur det går till och hur det sker bäst är det viktigt att vi som pedagoger själva kontinuerligt reflekterar över dessa frågor. När vi utgår från barnens erfarenheter kan vi genom samtal och reflektion lyfta barnens och våra erfarenheter till en metarefleksionsnivå.

Skolans mål för våra barn och deras egna mål är levande för alla, dvs. för barn, föräldrar och pedagoger. Det är inte alltid som tolkningen av värdegrunden behöver stämma överrens mellan pedagoger, elever och föräldrar, men genom att vi respekterar varandras åsikter och för en dialog under demokratiska former försöker vi att enas om en utveckling som alla kan vara överens om. Denna process är i sig demokratisk och ger våra barn verktyg för livet genom att begreppet demokrati finns med i deras vardag när vi samtalar, har planeringsråd, klassråd samt samlingar utifrån livsfrågor som dyker upp i vår vardag.

RESULTAT

När vi pedagoger arbetar tillsammans i grupp kan vi genom att uppmärksamma och tolka en kollegas förhållningssätt och agerande bli medvetna om våra egna interaktionsmönster⁷. Som pedagoger får vi inte vilseledas att tro att den dialogiska klassrumsmiljön som utgår från elevernas egna frågor och erfarenheter ställer mindre krav på oss pedagoger och att pedagogrollen förringas⁸, istället skulle vi vilja påstå att det är tvärtom. När vi som pedagoger låter elevernas frågor styra vår undervisning ställer det höga krav på oss genom att det inte alltid är våra röster som ska vara den som förklarar för eleverna. Inte heller ska vi gå in och "efterförklara" när en elev har sagt

⁷ Lendahls, B., & Runesson, U. (Red.). (1996). *Vägar till lärarens lärande*. Lund: Studentlitteratur.

⁸ Fredman, J. (2006). *Det är bra att vi samtalar - då förstår man bättre. Ett förbättringsarbete om boksamtal i hörselklass*. (C- uppsats). Stockholm: Institutionen för individ, omvärld och lärande, Lärarhögskolan.

något för att förtydliga eftersom vi då sänder ut signalen att det är vi pedagoger som sitter inne med den ”rätta” förklaringen. Våra erfarenheter har visat oss att eleverna själva frågar vidare om de inte anser att en kamrats förklaring är tillräckligt klagörande. Williams, Sheridan och Pramling⁹ lyfter fram att barn lär sig i samspel med andra människor och att lära av andra inte enbart betyder att det är äldre som sitter inne med kunskap. Det betyder att barnens egna erfarenheter och olika kompetenser är viktiga. Genom kamratsamverkan utvecklas barnen till demokratiska medborgare när de i det sociala samspelet ökar förståelsen för varandras åsikter och perspektiv. Den glädje som vi upplever hos våra elever när de märker att de själva kan förklara och föra in kamrater i nya utvecklingszoner, där kamraten så småningom internaliserar den nyvunna kunskapen och gör den till sin egen, är något som vi hoppas att alla pedagoger får uppleva. Genom att barnens skoldag inte är läromedelstyrkt reflekterar vi pedagoger kontinuerligt över skolans värdegrund och kursplanernas strävansmål samt arbetar mot dessa. Nilsson¹⁰ beskriver tematisk undervisning som oberoende av traditionella läromedel och att en tematisk undervisningsmetod med skönlitterära texter som kunskapskälla utgår från elevernas erfarenheter samt olika samhälleliga förhållanden och händelser.

DISKUSSION

I vårt helhetstänkande med skola och fritids utgår vi från att pedagogens förhållningssätt har stor betydelse för barnens utveckling. Genom att barnen sätts i centrum ger vi barnen tillgång till en inkluderande undervisning där varje individs delaktighet är viktig för gruppens utvecklingsprocess.

De svårigheter som har uppkommit i vårt utvecklingsarbete är att vi som olika yrkesgrupper har olika avtal, en stor skillnad är att fritidspedagoger i jämförelse med

9 Williams, P., Sheridan, S., & Pramling Samuelsson, I. (2000). *Barns samlärande - en forskningsöversikt*. Stockholm: Skolverket Liber Distribution.

10 Nilsson, J. (1997). *Tematisk undervisning*. Lund: Studentlitteratur.

lärare inte har förtroendetid att planera på. En viktig förutsättning för samverkan är därför att det finns rutiner inom arbetslaget för att lösgöra varandra för planeringstid, både för enskild och gemensam planering. För oss har det varit av stor betydelse att vi inom vår enhet, varje vecka, har lösgjort varandras arbetslag från barngrupperna. Detta för att möjliggöra gemensam planeringstid för det enskilda arbetslaget.

För att samverkansarbetet ska vara överförbart är det viktigt att inom arbetslaget stötta varandra och att i de olika yrkesgrupperna vara beredda på att släppa på de äldre traditionerna. Det kan innebära att vi måste vara beredda på att släppa på vissa bitar, som exempelvis att lärare på planeringstid ibland behöver täcka upp på fritids.

Inom enheten kan svårigheter som uppstår vara att olika arbetslag inom enheten kommit olika långt i samverkansarbetet, vilket kan medföra att synsättet på våra yrkesroller och uppdrag ser olika ut. För att samverkan och samlärande ska vara möjligt är det viktigt att det finns en delaktighet på alla nivåer för alla parter. Vår positiva upplevelse av samverkan mellan skola och fritids är att vår samsyn förstärker och kompletterar vår verksamhet. Genom att skapa delaktighet för alla parter upplever vi att det skapas förutsättningar för lärande när vi, med dialogen i fokus, eftersträvar ett demokratiskt arbetssätt. I vårt demokratiska arbetssätt avspeglas skolans värdegrund naturligt i barnens vardag.

Sammanfattningsvis ser vi alla positivt på vår samverkan då vi upplever att vi stärker och kompletterar varandra. Genom att vi låter elevernas delaktighet vara styrande i vårt arbete upplever vi att våra barn utvecklar en social kompetens och får verktyg för att möta omvärlden. Vår samverkan har lett till att vi utövar vår verksamhet med en gemensam kunskapsbas som utgångspunkt samtidigt som samverkan synliggör vår gemensamma kunskapsbas. Vår samverkan har medfört en tydligare professionalisering hos oss själva då vi med en konstruktivistisk syn på vår verksamhet får se att våra personliga uppfattningar om en händelse endast är en version av flera.